

Hindi Urdu for Health

The Practice of Medicine in Hindi and Urdu

repositories.lib.utexas.edu/handle/2152/64261

Hindi Urdu Flagship | South Asia Institute | Department of Asian Studies | The University of Texas at Austin

Ayurvedic Training and Practice

While Ayurveda is an ancient system of medicine, training for it involves many years of study as well as apprenticeship. The apprenticeship could run in the family, as from father to son, or in a more formal setting, as with an acclaimed teacher. This apprenticeship could go on for decades, or till such time that the teacher felt confident in the abilities of his student. In modern times, universities and colleges in India have instituted formal certificates, diplomas and degrees in this traditional art and science of medicine. These formal degrees can range from one to three years. They may also include curriculum on modern forms of medicine to fill the gaps that traditional medicine may have. Presented here are narratives of how long it takes to become good in Ayurvedic practice.

TRADITIONAL FAMILY HISTORY & TRAINING - PART 4

Video URI: hdl.handle.net/2152/65623

Contents:

Hindi Transcription	2
Hindi Vocabulary	2
Hindi Question	3
Urdu Transcription.....	4
Urdu Vocabulary	5
Urdu Question	5

Hindi Transcription

संपूर्ण परिचय यह है जी, हमारा शुभ स्थान, जनम मूर्थल गांव का है... मूर्थल के हम रहने वाले हैं... ये हमारे इंडस्ट्रीयल एरिये में, ये शिव मंदिर बनाया हुआ है जो, ये मेरे पिताजी ने सन् 1984 में बनवाया था... और सन् 1936 में हमारी फार्मैसी रजिस्टर्ड हो चुकी थी... उसके जो कागजात वगैरह हैं सब हमारे पास रखे हुये हैं... सन् 1920 में मेरे पिताजी ने मूर्थल गांव में काम शुरू किया था, आयुर्वेद, देसी दवाईयों द्वारा... तो जी, सन् 1920 मैं काम चालू करा था... पहले कम, डॉक्टर तो कम थे, वैद्यों की ज्यादा पूछताछ रहा करती थी... तो काम करते-करते फेर हम यहां मूर्थल गांव में पाणी आ गया, तो उसके बाद हमारे परिवार वाले थे जितने, सब यहां आगे... अपना अलग गांव बसा लिया शांति नगर... तो सब यहीं रहने लगे, और फिर वहां की दुकान छोड़ कै सन् 1984 में हमने ये अपनी दुकान यहां इंडस्ट्रीयल एरिये के सामने, शिव मंदिर के ऊपर कर ली... और सन् 1970 में मैं अपने पिताजी के साथ लग लिया था, काम करने में... तो जी 39 साल तो मेरे को हो गे... 16 साल मेरे लड़के को हो गे... तो 102 साल की उमर हो के मेरे पिताजी गुजरे हैं... 27.09.97 को उनका देहान्त हो चुका था... 102 साल के हो कै गुजरे हैं... 70,77 साल काम करा उन्होंने... सन् 1920 मैं काम चालू करा था ना, तो 97 में गुजर गये...

तो जी देसी दवाई के बगैर अंगरेजी दवाई के बारे में हमको कोई ज्ञान नहीं... अपने सब जड़ी-बूटी वगैरहा, जंगल, पहले ये बहुत भारी जंगल था जी, जंगल में से वैद्य जी जड़ी-बूटी उखाड़ लाया करते, अगर जो जड़ी-बूटी नहीं मिलती, तो जड़ी-बूटी नहीं मिलती तो दिल्ली, खाड़ी बावड़ी, और यहां पंसारी हैं सोनीपत में, वहां से जड़ी-बूटी वगैरह हमें अपनी लाकर इस्तेमाल करते हैं... और सारी देसी दवाई अपने हाथ से तैयार करते हैं... ये विवरण है हमारा...

हां, एक चीज बतायें कि, जो आपने कहा कि आप ग्राम मूर्थल से...

हां...

ये ग्राम मूर्थल है क्या?

मूर्थल, ये जी, पहले इसका नाम, मैंने तो अपने पिताजी की किताब में लिखा देखा था, ये ऋषि-मुनियों की जमीन होया करती, ये, यहां बड़ा भारी जंगल था... ऋषि-महात्मा लोग थे... मेरे पिताजी ने अपनी किताब में नाम, अपने गांव का नाम मुनि स्थल लिखा था... मैंने ये लिखा देखा था... और, तो मुनि स्थल नाम था हमारे गांव का पहले... तो फेर बाद में, वैसे तबदील होता चला गया, मूर्थल हो गया कहते-कहते... हां, ये मूर्थल का ये विवरण है...

तो मुझे ये बतायें कि आपके पिताजी जो थे, वो वैद्य बने,

हां जी...

उसके पहले, उन्होंने अपनी जो शिक्षा ग्रहण करी, यह आपका एक पारिवारिक ये हुनर है... वो कहां से आया, किस तरह आया?

पहले उसके नाना जी वैद्य थे जी...

Hindi Vocabulary

Ayurveda	आयुर्वेद
Through native medicines	देसी दवाईयों द्वारा
Of ayurvedic doctors	वैद्यों की
Family members	परिवार वाले

Shop, store	दुकान
Passed	गुजरे
Age	उमर
Year	साल
Demise	देहान्त
Passed away	गुजर गये
Native medicine	देसी दवाई
English medicine, western medicine	अंगरेजी दवाई
Knowledge	ज्ञान
Herbs	जड़ी-बूटी
Jungle, forest	जंगल
Doctor	वैद्य
Uproot	उखाड़

Hindi Question

हले जड़ी बूटी कहाँ से लाते थे?

- 1 डॉक्टर से
- 2 दवाखाने से
- 3 जंगल से
- 4 अस्पताल से

Urdu Transcription

سمپورن پریچھے یہ ہے جی، ہمارا سوبھ ستھان، جنم موتھل گاؤں کا ہے۔۔۔ موتھل کے ہم رہنے والے ہیں۔۔۔ یہ ہمارے انڈسٹریل ایریے میں، یہ شو مندر بنایا ہوا ہے جو، یہ میرے پتا جی نے سن انیس سو چراسی میں بنوایا تھا۔۔۔ اور سن انیس سو چھتیس میں ہماری فارمیسی ریجسٹرڈ ہو چکی تھی۔۔۔ اس کے جو کاغذات وغیرہ ہیں سب ہمارے پاس رکھے ہوئے ہیں۔۔۔ سن انیس سو بیس میں میرے پتاجی نے موتھل گاؤں میں کام شروع کیا تھا، ایورویدک دیسی دوائیوں دوارا۔۔۔ تو جی، سن انیس سو بیس میں کام چالو کرا تھا۔۔۔ پہلے کم، ڈاکٹر تو کم تھے، ویدیہوں کی زیادہ پوچھ تاچھ رہا کرتی تھی۔۔۔ تو کام کرتے کرتے پھر ہم یہاں موتھل گاؤں میں پانی آ گیا، تو اس کے بعد ہمارے پریوار والے تھے جتنے، سب یہاں آ گئے۔۔۔ اپنا الگ گاؤں بسا لیا شانتی نگر۔۔۔ تو سب یہاں رہنے لگے، اور پھر وہاں کی دکان چھوڑ کے سب انیس سو چراسی میں ہم نے یہ اپنی دکان یہاں انڈسٹریل ایریے کے سامنے، شو مندر کے اوپر کر لی۔۔۔ اور سن انیس سو ستر میں میں اپنے پتا جی کے ساتھ لگ لیا تھا، کام کرنے میں۔۔۔ تو جی انتالیس سال تو میرے کو ہو گئے۔۔۔ سولہ سال میرے لڑکے کو ہو گئے۔۔۔ تو ایک سو دو سال کی عمر ہو کے میرے پتا جی گزرے ہیں۔۔۔ 27.09.97 کو ان کا دہانت ہو چکا تھا۔۔۔ ایک سو دو سال ہو کے گزرے ہیں۔۔۔ ستر، ستتر سال کام کرا انہوں نے۔۔۔ سن انیس سو بیس میں کام چالو کرا تھا نا، تو ستانوے میں گزر گئے۔۔۔

تو جی دیسی دوائی کے بغیر انگریزی دوائی کے بارے میں ہم کو کوئی جیان نہیں۔۔۔ اپنے سب جڑی بوٹی بغیرہ، جنگل، پہلے یہ بہت بھاری جنگل تھا جی، جنگل میں سے ویدھ جی جڑی بوٹی اکھاڑ لایا کرتے، اگر جو جڑی بوٹی نہیں ملتی، تو جڑی بوٹی نہیں ملتی تو دلی، کھاڑی باوڑی، اور یہاں پنساری ہیں سونیپت میں، وہاں سے جڑی بوٹی وغیرہ ہمیں اپنی لا کر استعمال کرتے ہیں۔۔۔ اور ساری دیسی دوائی اپنے ہاتھ سے تیار کرتے ہیں۔۔۔ یہ وورن ہے ہمارا۔۔۔

ہاں، ایک چیز بتائیں کہ، جو آپ نے کہا کہ آپ گرام موتھل سے۔۔۔

ہاں۔۔۔

یہ گرام موتھل ہے کیا؟

موتھل، یہ جی، پہلے اس کا نام، میننے تو اپنے پتا جی کی کتاب میں لکھا دیکھا تھا، یہ رشی مونیوں کی زمین ہویا کرتی، یہ یہاں بڑا بھاری جنگل تھا۔۔۔ رشی ماتما لوگ تھے۔۔۔ میرے پتا جی نے اپنی کتاب میں نام، اپنے گاؤں کا نام منی ستھل لکھا تھا۔۔۔ میننے یہ لکھا دیکھا تھا۔۔۔ اور تو منی ستھل نام تھا ہمارے گاؤں کا پہلے۔۔۔ تو پھر بعد میں، ویسے تبدیل ہوتا چلا گیا، موتھل ہو گیا کہتے کہتے۔۔۔ ہاں، یہ موتھل کا یہ وورن ہے۔۔۔

تو مجھے یہ بتائیں کہ آپ کے پتا جی جو تھے، وہ ویدیہ بنے۔۔۔

ہاں جی۔۔۔

اس کے پہلے، انہوں نے اپنی جو درسا گربن کری، یہ آپ کا ایک پریوارک یہ ہنر ہے۔۔۔ وہ کہاں سے آیا، کس طرح آیا؟

پہلے اس کے نانا جی ویدھ تھے جی۔۔۔

Urdu Vocabulary

Ayurveda	آیروید
Through native medicines	دیسی دوائیوں دوارا
Of ayurvedic doctors	ویدیہوں کی
Family members	پریوار والے
Shop, store	دکان
Passed	گزرے
Age	اثر
Year	سال
Demise	دہانت
Passed away	گزر گئے
Native medicine	دیسی دوائی
English medicine, western medicine	انگریزی دوائی
Knowledge	جیان
Herbs	جڑی بوٹی
Jungle, forest	جنگل
Doctor	ویدیہ
Uproot	اکھاڑ

Urdu Question

پہلے جڑی بوٹی کہاں سے لاتے تھے؟

- 1 ڈاکٹر سے
- 2 دواخانے سے
- 3 جنگل سے
- 4 ہسپتال سے